

**GGI als good practice van een
sociale aanpak van jeugdcriminaliteit**

*Een beschrijving van de aanpak en resultaten van het Gezins
Gedrags Interoentieproject van de Stichting Humanitas Rotterdam*

Drs. Marjolein Goderie
Joni ten Dam

November 2003

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Allochtone jongeren en criminaliteit	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Stand van zaken met betrekking tot jeugdcriminaliteit in het algemeen	7
2.3	Stand van zaken met betrekking tot allochtone jeugdcriminaliteit	8
3	Het belang van een sociale aanpak van jeugdcriminaliteit	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Overheidsbeleid ten aanzien van preventie van jeugdcriminaliteit	12
3.3	Het belang van het betrekken van het gezin	13
4	Het Gezins Gedrags Interventie project	19
4.1	Inleiding	19
4.2	Dwingend gedrag, 'coercive behavior'.	21
4.3	Aanpak	23
4.4	Werkwijze	24
5	Effecten van GGI	29
6	Literatuur	33

Inleiding

Gezins Gedrags Interventie (GGI) is gebaseerd op een benadering van jeugdcriminaliteit die afkomstig is uit de Verenigde Staten.¹ De benadering bestaat uit een gestructureerde methode om verandering van interactiepatronen tussen gezinsleden te bewerkstelligen. GGI is geïntroduceerd in Rotterdam als pilot om een methodiek te ontwikkelen voor de hulpverlening aan allochtone gezinnen met kinderen waarvan minstens één kind in aanraking is gekomen met justitie.

Het programma heeft als doelstelling om de interactie tussen de leden van de aangemelde gezinnen van gewelddadig en bedreigend te veranderen in niet-gewelddadig en niet-bedreigend gedrag. Tevens heeft deze interventiemethode tot doel om recidive te voorkomen bij de jeugdige delinquent. En als laatste streeft de interventie naar een preventieve werking. Met de interventiemethode wil men voorkomen dat broers of zussen van de delinquente jongere crimineel gedrag gaan vertonen.

De Stichting Humanitas Rotterdam heeft het Verwey-Jonker Instituut verzocht om een projectbeschrijving te maken van het programma Gezins Gedrags Interventie (GGI). De doelstelling is het maken van een heldere beschrijving van deze uit de Verenigde Staten afkomstige interventiemethodiek die door de projectleider en teamleden aangepast is voor de Nederlandse situatie.

¹ Patterson (1982)

Hiertoe zijn interviews gehouden met de maatschappelijk werkers van het team, de projectleider en een medewerker van een instelling die ervaring heeft met het verwijzen naar het GGI-programma. Ook zijn er twee gesprekken geweest met Kaapverdiaanse gezinnen die gebruik gemaakt hebben van het GGI-aanbod. Voor het maken van de beschrijving van het project is tevens gebruik gemaakt van het over het programma aanwezige schriftelijke materiaal. Om het kader van het programma te kunnen schetsen is eveneens een kleine literatuurstudie verricht.

2 Allochtone jongeren en criminaliteit

2.1 Inleiding

Het GGI-aanbod is ontwikkeld om wat te doen aan het criminele gedrag van allochtone jongeren. Alvorens in te gaan op wat het GGI-aanbod precies inhoudt, schetsen we eerst een beeld van de problematiek van jeugdcriminaliteit in het algemeen en spitsen dat vervolgens toe op wat er bekend is over crimineel gedrag van allochtone jongeren in het bijzonder.

2.2 Stand van zaken met betrekking tot jeugdcriminaliteit in het algemeen

Op basis van de politiecijfers die door het CBS gebruikt worden kan men concluderen dat in absolute zin de jeugdcriminaliteitscijfers de laatste paar jaar hoger zijn dan in voorgaande jaren. Was er aan het eind van de jaren tachtig een daling ingezet, in de negentiger jaren is er sprake van een lichte stijging. De afgelopen paar jaar blijkt er echter een stabilisatie op te treden als men rekening houdt met het afnemende aandeel van jongeren in de totale bevolking. In de laatste drie jaar van de jaren negentig werden gemiddeld zo rond de 47.200 jongeren verdacht van

een strafbaar feit en door de politie gehoord. Als men dit relateert aan de omvang van de jeugdpopulatie (1,1 miljoen jongeren in de strafrechtelijke minderjarige leeftijd) dan komt men uit op 4.2% van alle jeugdigen tussen de twaalf en achttien jaar.

Bij de cijfers zijn wel wat kanttekeningen te maken (Algemene Rekenkamer; WODC). Deze cijfers zijn gebaseerd op de politiestatistieken, dat wil zeggen het aantal procesverbalen waarbij minderjarige verdachten gehoord zijn. Dat zijn strafrechtelijk minderjarige jongeren dat wil zeggen vanaf 12 jaar tot en met 17 jaren. Dit betekent dat delicten van kinderen onder de 12 jaar ontbreken. Verder geeft de politiestatistiek informatie over het aantal keren dat een minderjarige verdachte is gehoord in verband met het plegen van een misdrijf. Omdat een jongere meerdere keren gehoord kan zijn, is er sprake van een onbekend aantal dubbeltellingen. Verder betekent het feit dat iemand verdacht is nog niet dat die jongere ook daadwerkelijk een delict heeft gepleegd. De politieregio's hanteren meerdere geautomatiseerde systemen om de jongeren te registreren en bevatten andersoortige informatie waardoor vergelijkingen moeilijk zijn. Daarbij is de informatie van onvoldoende kwaliteit, zo wordt de leeftijd van de jongere niet altijd genoemd evenals de etniciteit. Anderzijds geven de cijfers alleen een beeld van die delicten waarover aangifte is gedaan. Daardoor geven deze cijfers maar een deel van de werkelijk gepleegde jeugdcriminaliteit weer; er is sprake van een zogeheten 'dark number'.

Opvallend is dat het aantal meisjes dat verdacht wordt van delicten, met name als het gaat om geweldsdelicten, enorm is toegenomen. Was de verhouding in 1980 nog 15:1 nu is het 6:1. De vraag is echter of dit een rechtstreekse weerspiegeling van de werkelijkheid is. Een verhoogde aandacht van de politie voor dit soort zaken is waarschijnlijk voor een deel van invloed op deze cijfers.

2.3 Stand van zaken met betrekking tot allochtone jeugdcriminaliteit

In vergelijking met de totale groep jongeren in Nederland komt een onevenredig deel van de allochtone jongeren in aanraking met de politie en met justitie. Het gaat met name om Marokkaanse en Antilliaanse jongeren (lees: jongens), maar ook om Surinaamse en in mindere mate Turkse jongeren.

Er is sprake van een duidelijk toename van jongeren uit etnische minderheidsgroepen in het strafrechtstelsel. Uit een HKS-analyse (1998) blijkt dat ongeveer

een op de vier jeugdige verdachten in de leeftijdsgroep van 12 tot en met 24 jaar in het buitenland is geboren. Dit aandeel is gelijkelijk verdeeld over de meer traditionele herkomstlanden (Marokko, Nederlandse Antillen, Suriname en Turkije) en de zogeheten nieuwe herkomstlanden (Oost-Europa, voormalig Joegoslavië en Afrika). Volgens meerdere onderzoekers is er sprake van een ondervertegenwoordiging van allochtone jongeren in de gehanteerde cijfers. Aangezien er alleen op etniciteit geregistreerd wordt als de jongere zelf in het buitenland is geboren, worden de allochtone jongeren in de tweede of derde generatie niet als zodanig geregistreerd.

Volgens schattingen ligt het aantal verdachten per 1000 inwoners bij jongeren die buiten Nederland zijn geboren tweemaal tot vijfmaal zo hoog als onder jongeren die in Nederland zijn geboren. Wordt de nationaliteit als criterium genomen dan valt het verschil nog groter uit (Van den Brink, 2002). Doordat de processen-verbaal geen melding maken van etniciteit, kan de werkelijke toestand niet goed worden achterhaald.

Volgens cijfers uit 1992 maken Marokkanen maar 3% van de bevolking uit in Rotterdam, maar begaan zij 15% van de delicten (geregistreerde criminaliteit). Antillianen maken 0,5% uit van de totale bevolking, terwijl hun aandeel in de jeugdcriminaliteit 4,1% bedraagt (Van Hulst, 1997). De criminaliteit onder Antilliaanse jongeren loopt vooral in steden als Den Haag, Den Helder en Dordrecht in het oog. Het percentage Antilliaanse jongeren dat behoort tot de zogeheten harde kern jongeren is 12% (Nota Vasthoudend en Effectief, 2002).

3

Het belang van een sociale aanpak van jeugdcriminaliteit

3.1 Inleiding

Er zijn verschillende uiteenlopende factoren die het ontstaan van asociaal gedrag (kunnen) bevorderen. Verbondenheid met de gemeenschap blijkt een beschermende factor te zijn in het verhinderen van 'ontspoord' of crimineel gedrag. Gebrek aan sociale binding en aan normbesef spelen bij criminele jongeren een rol (Beke & Kleiman, 1993). De jongeren die tot de zogenaamde 'harde kern' behoren hebben een minder sterke binding met ouders en leerkrachten en juist een sterkere binding met leeftijdgenoten in vergelijking met jongeren die alleen lichte criminele activiteiten plegen. De 'harde kern' betreft jongeren die zich over het algemeen in een minder florissante thuis- en schoolsituatie bevinden. Deze jongeren zijn sterk gericht op een (criminele) vriendengroep, die zich kenmerkt door een stabiele samenstelling en hechte structuur.

Zowel vanuit instellingen als de (lokale) overheid wordt een steeds sterker accent gelegd op preventie van problemen bij de jeugd en jeugdcriminaliteit. De nadruk ligt hierbij op 'community building', met als doel jongeren meer te betrekken bij de

samenleving. Jongeren worden hiermee verantwoordelijk voor hun eigen leefomgeving en de sociale controle wordt versterkt. Ouders worden niet meer gezien als de enigen die verantwoordelijk zijn voor het opvoeden van hun kind. De verantwoordelijkheid van de overheid en de professionele instellingen bij het organiseren van een zogeheten 'pedagogische infrastructuur' neemt toe.

Als het gaat om jeugdcriminaliteit moet een onderscheid gemaakt worden tussen 'overlastgevend' gedrag, 'asociaal en agressief' gedrag, en 'criminaliteit'. Tussen deze laatste groep van harde jeugdcriminaliteit en het normale gedrag van jongeren bevindt zich een belangrijk overgangsgebied. Hierbij bestaat verschil tussen gedragingen die strafbaar zijn en gedragingen die niet strafbaar zijn maar wel veel overlast bezorgen of angst en boosheid oproepen. Met name het asociale en agressieve gedrag van jongeren is de laatste tijd tot een van de meest centrale onderwerpen van publieke zorg geworden en mede in verband daarmee staan veiligheid en integratie tegenwoordig hoog op de politieke agenda (Pels, 2002). Het merendeel van de jongeren die asociale en criminele feiten plegen doet dit uit drang om te experimenteren, om grenzen te verkennen, omdat dat stoer is, of om erbij te horen. Naast groepsdruk, het erbij willen horen, speelt verveling ook een belangrijke rol (Pels, te verschijnen). Het zoeken van spanning en sensatie kan ook een onderliggende reden zijn voor vormen van asociaal of agressief gedrag (Van den Brink, 2002). De zogenaamde harde kern van delinquente jongeren daarentegen staat meer afwijzend tegenover de maatschappelijke orde. Er is sprake van een glijdende schaal van sociaal gedrag via asociaal gedrag naar agressief gedrag en het plegen van (gewelds)delicten.

3.2 Overheidsbeleid ten aanzien van preventie van jeugdcriminaliteit

Het beleid van de overheid ten aanzien van jeugdcriminaliteit is gericht op de preventie die gericht is op de gehele bevolking (primaire preventie), ten behoeve van groepen of individuen die te maken hebben een cumulatie van risicofactoren (secundaire preventie) en op degenen die al crimineel gedrag vertonen (tertiaire preventie). De preventie richt zich vooral op het opvoedkundig klimaat waarin jongeren opgroeien. Een goede opvoeding is een eerste voorwaarde voor preventie en ouders vervullen daarin een cruciale rol. De overheid investeert veel in de ondersteuning van ouders in de vorm van opvoedingsondersteuning en ontwikkelingstimulering (O&O). Een andere preventiestrategie in de aanpak van

jeugdcriminaliteit is Communities that Care (CtC), het creëren van veilige en leefbare wijken waarin kinderen en jongeren zich gewaardeerd, gerespecteerd en aangemoedigd weten.

Een ander terrein is de jeugdzorg, waar ouders op vrijwillige basis of op basis van een justitiële maatregel hulp kunnen krijgen. De jeugdgezondheidszorg is een belangrijke vindplaats als het gaat om jongeren die te maken krijgen met een cumulatie van risicofactoren. Met name voor de vroegsignalering heeft het kabinet meer geld uitgetrokken. Het onderwijs speelt een belangrijke rol als het gaat om een pedagogisch klimaat. Enerzijds wat betreft de overdracht van gezonde opvattingen en duidelijke normen en waarden, anderzijds als een belangrijke vindplaats van risicokinderen. Preventie op school kan plaats vinden door leerlingbegeleiding en schoolmaatschappelijk werk en effectieve netwerken rondom de school. Maar ook arbeid en de vrijetijdsbesteding kunnen een cruciale rol vervullen als het gaat om het voorkomen van probleemgedrag.

Het wordt belangrijk gevonden om ouders systematisch te betrekken bij de afdoening en het vervolg na politiecontacten van minderjarigen. Zo is er op landelijk niveau een project "Justitieketen en opvoedingsondersteuning" gestart, waarin na elk politiecontact een gesprek met de jongere en zijn ouders wordt gehouden, zonodig gevolgd door screening en bespreking in het casusoverleg. Het plegen van een strafbaar feit door een jongere kan een gevolg zijn van een achterliggende opvoedingsproblematiek. Om die reden dienen er signaleringsgesprekken gehouden te worden niet alleen met de jongere, maar ook met zijn ouders. Wanneer het signaleringsgesprek daar aanleiding toe geeft, wordt er bepaald welk hulpaanbod op het gebied van opvoedingsondersteuning zinvol zou kunnen zijn. Om te zorgen dat ouders ook daadwerkelijk gebruik zullen maken van het aanbod van opvoedingsondersteuning zal een lichte kindbeschermingsmaatregel – een rechterlijke opdracht tot aanvaarding van opvoedingsondersteuning – worden geïntroduceerd.

3.3 Het belang van het betrekken van het gezin

Gezinsfactoren spelen een belangrijke rol bij strafbaar gedrag van kinderen en jongeren; niet alleen bij het ontstaan van crimineel gedrag, maar met name bij het voortduren van dat gedrag. Uit een onderzoek naar risicofactoren en beschermende factoren bij delinquent gedrag bleek niet zonder meer dat in het gezin en in de opvoeding de oorzaak ligt van crimineel gedrag, maar wel dat ouders een

belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een mogelijke oplossing om er mee te stoppen.

Vele onderzoekers naar jeugdcriminaliteit concluderen dan ook dat het van groot belang is om ouders te betrekken bij de strafrechtelijke reacties op crimineel gedrag van hun kinderen om verder afglijden te voorkomen. Dit komt overeen met het standpunt van het kabinet. De overheid ziet het betrekken van ouders als een punt waarop grote winst te behalen valt. In de Kabinetsnota over niet-vrijblijvende vormen van opvoedingsondersteuning is het voornemen opgenomen om ouders systematisch bij interventies rond jeugdcriminaliteit te betrekken. Daaronder wordt niet alleen verstaan ouders informeren en hen op de hoogte houden, maar ook ouders aanspreken op hun verantwoordelijkheid en hen een rol toekennen in het meedenken over zinvolle interventies voor hun kind (Nijsten e.a., 2002).

Een Kaapverdiaanse moeder die gebruik gemaakt heeft van het GGI-aanbod onderstreept het belang van het betrekken van de ouders bij het werken aan een oplossing voor jeugdcriminaliteit: *“Alle problemen beginnen thuis bij de opvoeding. Als het niet aangepakt kan worden, dan wordt het echt moeilijk. Het begint echt thuis. Alle problemen die buiten gebeuren, alle jongeren die buiten zijn die criminele dingen doen, dat komt door thuis, door de opvoeding. Als daar aandacht aan besteed wordt, aan die ouders dus, dan worden die ouders heropgevoed eigenlijk”*.

Ook uit criminologisch onderzoek naar het ontstaan van agressief en ongewenst sociaal gedrag bij jongeren blijkt dat opvoeding en gezinsleven van groot belang te zijn (Van Den Brink, 2001). Werden in het verleden vooral een gezinsstructuur als een risico beschouwd, tegenwoordig gaat meer aandacht naar de gezinscultuur. Met name de kwaliteit van de relaties tussen de ouders en kinderen, de algemene sfeer in huis en de mate van onderlinge betrokkenheid zijn hierin belangrijke factoren.

Wat betreft de gezinsstructuur is er een significante samenhang tussen criminaliteit en echtscheiding. Uit onderzoek van Rutenfrans en Terlouw is gebleken dat de aanwezigheid van beide biologische ouders in het gezin een beschermende factor is. De kans op een vermogensdelict geweldsdelict of vandalisme stijgt als jongeren alleen worden opgevoed door een van beide ouders. De kans neemt toe als de jongeren bij een of twee stiefouders worden (zie Van den Brink, 2001). Toch verschuift de aandacht naar de gezinscultuur. Meerdere onderzoekers komen tot de conclusie dat de kwaliteit van de binding met de ouders een factor is (Bol & Terlouw, 1998). Zo lijkt er bijvoorbeeld sprake te zijn van communicerende vaten

als het gaat om ongewenst gedrag van de jongeren en de rol die de vader in het gezin vervult. Als er vanuit de vader sprake is van te sterk gezag of juist een gezagsvacuüm dan lijkt het ongewenst gedrag van jongeren toe te nemen (Pels, 2003). Dit sluit aan bij de ervaringen van Diekstra met de gezinnen die het GGI-programma hebben gevolgd. Wat daar opvalt bij vrijwel alle gezinnen is de 'vaderloosheid'. Hij noemt drie situaties van vaderloosheid in het gezin. "De vader is ofwel gewoon afwezig, bijvoorbeeld omdat hij naar Marokko is teruggekeerd en daar met een andere vrouw is getrouwd. Ofwel hij heeft ooit als verwekker gefungeerd maar er is nooit meer wat van hem vernomen. Ofwel hij woont weliswaar in de buurt of zelfs of zelfs in hetzelfde huis maar bemoeit zich niet of nauwelijks met de opvoeding. In een enkel geval is er een stiefvader, maar dat zorgt voornamelijk voor extra problemen.

Bij de gesprekken met de gezinnen zijn dus vrijwel nooit vaders aanwezig. Als het al lukt om ze erbij te betrekken, dan moet dat door hen bij wijze van spreken het mes op de keel zetten. En dan nog laten ze het na een of twee gesprekken meestal weer afweten." Hij is er inmiddels van overtuigd geraakt dat daar een duidelijk verband tussen is. De moeders in die gezinnen hebben vrijwel altijd hun greep op de betreffende zonen verloren. Een proces dat meestal zo rond het twaalfde jaar begint, maar soms ook al eerder. "Vanaf die leeftijd gaan de jongens in toenemende mate hun eigen gang, vertellen hoe langer hoe minder met wie ze buitenshuis omgaan en wat ze daar doen en trekken zich op den duur ook weinig of niets meer aan van bepaalde gezinsregels. Ze komen en gaan wanneer ze dat goeddunkt, informeren hun moeder zelden of nooit over hoe het op school gaat, spijbelen regelmatig en halen hun schouders op als ze daarmee door de mand vallen.

Veel moeders maken zich in toenemende mate ongerust over die zoon waarvan het reilen en zeilen hen hoe langer hoe meer ontgaat. Maar ze hebben teveel andere zorgen en besommeringen, zoals financieel het hoofd boven water houden, de zorg voor de andere kinderen en dikwijls ook eigen ziektes of problemen, om nog veel aandacht te kunnen geven aan de 'verdwijnende' zoon. Het is de combinatie van toenemende ongerustheid enerzijds en groeiende machteloosheid anderzijds die bij de meeste moeders tot demoralisatie, wanhoop vaak zelfs, leidt.

Vanaf een bepaald moment geven ze het als het ware als opvoedster op en hopen maar dat iemand anders of een instantie de verantwoordelijkheid van hen over wil nemen. Maar dat gebeurt meestal pas als er al echt iets mis is gegaan. Als de zoon iets heeft gedaan, waardoor politie en justitie zich er tegen aan gaan bemoeien. En dan nog is dat absoluut geen garantie dat de gezinsverhoudingen enigszins gezond worden. Want er gaan zich dan weliswaar allerlei buitenstaanders

tegen het gezin aan bemoeien, maar door de ongecoördineerde manier waarop dat vaak gebeurt, wordt de situatie er meestal niet overzichtelijker en zeker niet minder stressvol op.

Ik voor mij ben er absoluut zeker van dat het de combinatie van migratie en ontwrichte gezinsstructuur is, die het risico op ernstig delinquent gedrag bij jongens die opgroeien in een een-ouder gezin waar de moeder aan het hoofd staat, sterk verhoogt... Maar het belangrijkste punt is waarschijnlijk toch wel het verlies van sociaal kapitaal in het gezin. Dat is het 'kapitaal' dat voortkomt uit de liefde, het vertrouwen en de samenwerking tussen volwassenen en dat kan worden ingezet om de ontwikkeling van kinderen te bevorderen." (Diekstra, Rotterdams Dagblad 8 november 2003)

Het belang van affectieve banden tussen ouders en kinderen is van belang als het gaat om jeugdcriminaliteit "Onder jongeren die een warme opvoeding hebben gehad, vinden we relatief weinig jeugdige delinquenten. Wellicht is een warme opvoeding wel de beste manier om jongeren op het rechte pad te houden. Het ontbreken van warmte daarentegen lijkt een van de voornaamste factoren waarom jongeren zich aan criminaliteit schuldig maken. Hierbij is het van belang dat de jeugdige delinquenten zelf hun ouders als koel en verwerpend ervaren." (Angenent).

In Nederland ontstaan er daarom steeds meer interventies die gericht zijn op vroegtijdige signalering en het ondersteunen van gezinnen (Castro e.a, 2002).

4

Het Gezins Gedrags Interventie project

4.1 Inleiding

Het Gezins Gedrags Interventie project is bedoeld voor allochtone gezinnen waarvan in ieder geval een van de kinderen vanwege crimineel gedrag in aanraking is gekomen met de politie.

Voorbeelden van het crimineel gedrag zijn : diefstal met geweld, letsel toebrengen aan familieleden of anderen, beroving met geweld. Meestal heeft het kind meerdere delicten gepleegd. Over het algemeen zijn het ernstige delicten. Van het geweld dat plaatsvond in huiselijke kring werd meestal geen aangifte gedaan.

Het aanbod is in Nederland geïntroduceerd en aangepast aan de Rotterdamse situatie door René Diekstra. Maatschappelijk werkers die verbonden zijn aan Jouw Project van Humanitas voeren het project uit onder supervisie van dhr. Diekstra.

Casus Kaapverdiaans gezin

Een moeder heeft twee kinderen, twee jongens van inmiddels 19 en 13 jaar. Ze heeft geen partner. Ze is zelf in Kaap Verdië geboren en sinds haar veertiende jaar in Nederland. Ze kent veel Kaapverdianen in Rotterdam en heeft hier veel vrienden en familie wonen.

De oudste zoon komt op zijn veertiende voor het eerst in aanraking met de politie. Het begon met ruiten inslaan, maar het werd al gauw van kwaad tot erger. Hij deed dat soort dingen meestal in groepsverband. Zijn moeder denkt dat het gewelddadige gedrag meestal een uiting van woede is. Ze vindt het heel erg, maar begrijpt zijn gedrag ook wel een beetje. *“Hij is opgevoed zonder vader en ik was ook depressief soms. Dan ga je soms afreageren op kinderen. Ik heb heel veel afgereageerd op hem. Maar het was zijn schuld niet. Een kind hoort gewoon aandacht en liefde te krijgen en daar is hij tekort aan gekomen, ja. Door mijn eigen situatie, mijn financiële situatie en sociaal situatie, door levensomstandigheden. Ik heb een uitkering, soms voelde ik me eenzaam, ik wist niet wat ik moest doen, ik volgde geen opleiding. Ik sloeg hem, het ging niet goed met hem. Op school werd ik geroepen, niet dat hij blauwe plekken had, maar het ging gewoon niet goed met hem. Zijn concentratie was niet goed. De school is zelfs een keer bij ons thuis geweest.”* Ook met de politie is er regelmatig contact.

De moeder vindt het moeilijk om de Kaapverdiaanse opvoedingsmethode los te laten. Ze legt uit dat Kaapverdiaanse mensen opgevoed worden met slaan. *“In Nederland staat in de wet dat je niet mag slaan, dat is mishandeling. Maar bij ons is dat geen mishandeling. Bij ons is dat opvoeding. Dat hoort erbij”.*

De jongen wordt ongeveer vijf keer aangehouden door de politie. Het ging dan om delicten die in groepen gepleegd waren. Op één keer na. Toen had hij een mobiele telefoon van een andere jongen gestolen en daarbij heeft hij toen geweld gebruikt. Op een gegeven moment groeien de problemen de moeder boven het hoofd. *“Toen dacht ik, zo kan het niet langer. Het gaat niet goed met me. Ik ging toen hulp zoeken.”* Ze komt in contact met Humanitas. Ook kende ze een Kaapverdiaanse vrouw die werkzaam is bij Jouw Projekt en GGI. Toen ging het balletje snel rollen. Na wat gesprekken met de hulpverleenster legt deze haar het GGI-aanbod voor. Als de moeder op dat aanbod ingaat, krijgt ze hulp van de Kaapverdiaanse hulpverleenster en een mannelijke collega.

4.2 Dwingend gedrag, 'coercive behavior'.

Een centraal begrip in de methodische uitwerking van de GGI-aanpak is coërcief gedrag. Wat wordt hier eigenlijk onder verstaan? Uit de notitie van Diekstra komt naar voren dat 'coerciveness', oftewel dwingend gedrag, een gemeenschappelijk kenmerk is van jongeren die (gewelddadig) delinquent gedrag vertonen. Dit houdt in dat zij er een gewoonte van gemaakt hebben om door verbale of fysieke dreiging of geweld te proberen hun doelen te bereiken of hun behoeftes te bevredigen.

Dit gedrag wordt door kinderen verworven in de gezinscontext in interactie met ouders en andere gezinsleden die dergelijk gedrag als modellen talloze malen voordoen. Kinderen leren dat gedrag dus in eerste instantie van de ouders. De kans dat dit gebeurt is waarschijnlijk groter bij kinderen die al een bepaalde 'kwetsbaarheid' voor zulk gedrag vertonen, te weten kinderen met gedragsproblemen, of kinderen met een betrekkelijk geringe intelligentie en (daarmee) probleemoplossend vermogen.

In de dagelijkse praktijk komt dit op het volgende patroon neer. Het kind vertoont irriterend of ongewenst gedrag. Het allereerste wat de ouder doet als reactie op dit ongewenste gedrag van het kind is zonder nadere toelichting:

- het kind verbaal straffen (verwijten, uitschelden, kleineren, berispen);
- het kind fysiek straffen.

Verder is het zo dat deze reacties heel snel en heel vaak worden gegeven. Opvoedkundig meer adequate reacties zoals het kind eerst waarschuwen maar verder niet interveniëren en het kind verbaal of anderszins met de nodige uitleg en begrip tot een ander gedrag proberen te stimuleren en het kind vooral belonen en prijzen bij gewenst gedrag en bij uitzondering straffen bij ongewenst gedrag, komen bij gezinnen met coërcief gedrag niet of in onvoldoende mate voor.

Een sleutelfactor in de ontwikkeling van dwingend gedrag bij kinderen is dat de ouder of opvoeder die zelf coërcief gedrag vertoont, niet in staat is of niet de vaardigheid heeft om systematisch en voorspelbaar grenzen te stellen, het kind te leren zich naar die grenzen te richten en die grenzen indien gevraagd of gewenst, steeds opnieuw uit te leggen. In plaats daarvan dwingt de ouder steeds bepaald gedrag bij het kind af. Volgens Diekstra laat de ouder zelf het niet zelden ook zover komen. Bijvoorbeeld door gebrek aan toezicht overschrijdt het kind de gestelde grenzen en de ouder reageert dan pas. Ook komt het voor dat de ouder bij wijze van disciplineren het kind provoceert de grens te overschrijden om het vervolgens daarvoor te straffen.

Een belangrijk en begrijpelijk gevolg van zulk ouderlijk gedrag is dat het kind de ouder gaat vermijden. Het kind is immers bang voor de reacties van de ouder. en daarmee wordt de verwijdering tussen ouder en kind waarschijnlijk. Het gevolg daarvan is weer dat het kind, zodra het daartoe in staat is, zich sterk zal oriënteren op leeftijdsgenoten. Wanneer dit leeftijdsgenoten zijn die eveneens opgegroeid zijn in een gezin waar ze coërcief gedrag geleerd hebben, is dit de bakermat voor antisociaal gedrag.

Diekstra is door middel van literatuurstudie nagegaan welke gezinnen een relatief hoog risico op de socialisatie van dwingend gedrag (CB) hebben. "Hoewel over deze vraag nog weinig of geen onderzoek is gedaan, liggen een aantal antwoorden betrekkelijk voor de hand. Een daarvan is dat het risico op CB groter is in gezinnen met hoge (economische en culturele) stress, zoals voor allochtone gezinnen vaker het geval is dan voor autochtone gezinnen. Een andere is dat het risico relatief groot is in gezinnen waar de ouders/opvoeders in geringe mate over verbale en emotionele vaardigheden beschikken, hetgeen voor een deel samenhangt met opleiding en sociale welstand. Weer een ander is dat het risico op CB toeneemt naar de mate dat een of beide ouders zelf een antisociale persoonlijkheid – is gelijk aan gering empathisch vermogen en een relatief sterke mate van agressiviteit – hebben. Dat laatste, een relatief sterke mate van agressiviteit, maakt duidelijk dat, alles verder gelijkblijvend, het risico op CB bij vaders en zonen hoger is dan bij moeders en dochters. Maar niet alleen het voorkomen van een antisociale persoonlijkheid, ook het voorkomen van andere psychische stoornissen bij een of beide ouders, zoals depressie of verslavingsgedrag, verhoogt het risico op CB in het gezin.

Een andere risicofactor lijkt te zijn het gezin een culturele achtergrond heeft waarin sedert generaties CB gesocialiseerd is. In dat geval is er sprake van, zoals dat wel genoemd wordt, transgenerationale overdracht van gedragspatronen. Voor het kind of de jongere geldt dan dat het juist via CB is dat hij of zij status en voorrechten in de eigen culturele groep moet verwerven." (Diekstra)

De moeders vertellen dat de opvoeding in Kaap Verdië erg verschillend is met die in Nederland. Zij vinden de mensen in Nederland veel vrijer. Kinderen in Nederland hebben meer recht om hun mening te uiten. In Kaap Verdië wordt door volwassenen voor je gedacht. Zo zijn zij zelf ook opgevoed. Dit geldt niet per definitie voor alle Kaapverdiënen, maar het is daar wel een gebruikelijk patroon. Hoewel er in Nederland ook gezinnen zijn waar autoritair wordt opgevoed, is dat is toch niet het opvoedingspatroon wat Nederland kenmerkt. Over het algemeen is

de opvoeding in Nederland er op gericht dat men de kinderen leert om voor zich zelf op te komen. Tevens worden de kinderen gerespecteerd in Nederland. In Kaap Verdië wordt dat ook wel gedaan, maar dan op een andere manier dan in Nederland. In Kaap Verdië worden kinderen opgevoed met het idee dat de ouders weten wat het beste voor het kind is. Daar wordt ook niet altijd naar de kinderen geluisterd. *“Hij is klein en heeft nog geen ervaring, dus hij weet het nog niet. Maar soms weet hij het wel en soms moet je daar naar luisteren. In de puberteit moet je zeker naar je kind luisteren.”*

Anderzijds wordt hier in Nederland het familieverband gemist in de opvoeding. In Nederland is het allemaal veel individualistischer dan in Kaap Verdië. Hier wordt binnen families weinig met elkaar omgegaan, wat jammer gevonden wordt. De kinderen nemen dit Nederlandse gedrag over. *“Als er bijvoorbeeld wat met mijn zusje is dan vindt hij (de oudste zoon) het niet zo belangrijk om te gaan, terwijl ik dan zeg het is je tante, het is mijn zus. Het is zeker belangrijk”.*

4.3 Aanpak

Een hulpverlener die werkt volgens de GGI-methode onderneemt de volgende stappen:

- Gezinsdiagnostiek door middel van interviewen.
- Uitleg geven aan het gezin. Dit is te zien als een soort psycho-educatie, opvoedingseducatie.
- Het overbrengen van vaardigheden aan het gezin door middel van training.

De aanpak wordt gekenmerkt door het veranderen van interactiepatronen in het gezin, het motiveren voor verandering en een bepaalde vorm van case-management.

Interactiepatronen veranderen

Het eerste kenmerk van de GGI-methode is dat het sterk gericht is op het trainen van andere interactie patronen.

De werkwijze van de hulpverleners is er op gericht om dwingende interactiepatronen binnen het gezin te veranderen in communicatieve interactiepatronen. Tijdens de behandeling trainen de hulpverleners de gezinsleden om die verandering te bewerkstelligen. Het is de bedoeling dat de gezinsleden leren te onderhandelen en met conflicten om te gaan in plaats van met verbaal en fysiek geweld problemen op te lossen.

Motivationale aanpak

Naast het veranderen van de interactiepatronen binnen het gezin wordt er tevens gewerkt aan andere, praktische problemen die het gezin heeft. Praktische problemen, zoals problemen in verband met schulden, werkloosheid, huisvesting, stagnerende contacten met dienstverlenende instellingen en opleiding van de kinderen kunnen een versterkende invloed hebben op de dwingende interactiepatronen. Wanneer de hulpverlener behulpzaam kan zijn bij het oplossen van praktische problemen betekent dit een vermindering van de draaglast van het gezin. Dit werkt zeer motiverend op de gezinsleden.

De eerste stap is het maken van een gezinsdiagnose met behulp van het 7-factoren model. Op deze wijze kan een grondige analyse van het gezin gemaakt worden. Door het 7-factoren model in te vullen wordt begrijpelijk waarom een gezin 'disfunctioneert' als geschikte plek van ontwikkeling en opvoeding van kinderen.

Case-management

Tot slot is er nog een derde kenmerk en dat is het feit dat de hulpverleners die betrokken zijn bij de interventie een case-managementachtige taak op zich nemen. De gezinnen hebben vaak te maken met meerdere instanties en hulpverleningsorganisaties. De GGI hulpverleners proberen de andere hulpverleners bij elkaar te brengen om de problemen op te lossen. Toch is het volgens de projectleider geen case-management zoals gebruikelijk, waar case-managers zich niet met de inhoud bemoeien. Dat doen de GGI hulpverleners wel. Dit is volgens de projectleider tevens de meerwaarde van GGI boven andere interventieprojecten.

4.4 Werkwijze

De hulpverleners die de interventie plegen moeten aanvaardbaar zijn voor alle gezinsleden. De gezinsleden moeten zich kunnen identificeren met de hulpverleners. Dat is de reden dat er gekozen is om te werken met een combinatie van twee hulpverleners, het liefst een mannelijke en een vrouwelijke hulpverlener. De mannelijke hulpverlener is vaak degene die de criminele zoon begeleidt. De uitvoering van Gezins Gedrags Interventie vindt plaats in tweetallen, liefst door een combinatie van een mannelijke en een vrouwelijke hulpverlener. Dit gebeurt volgens de projectleider zowel vanwege de methode, de taakomvang als de continuïteit. "De koppels zijn bij voorkeur man-vrouw omdat het makkelijk is voor

de rollenspelen en omdat er bij sommige allochtone gezinnen zeer vastgeroeste rolpatronen zijn. Soms krijgt de mannelijke hulpverlener meer informatie dan de vrouwelijke hulpverlener. Dit kan soms ook andersom zijn."

Er wordt ook met twee hulpverleners per gezin aan het werk gegaan vanwege de hoeveelheid werk die men op zich neemt. Allochtone gezinnen zijn vaak grote gezinnen. De groep die deelneemt aan de gesprekken en rollenspelen is daarmee ook groter. Verder is er sprake van meerdere onderwerpen waar per gezin mee aan de slag wordt gegaan, zowel praktische als educatieve.

Ook noemen zowel projectleider als maatschappelijk werkers een veiligheidsreden voor het werken in koppels. De projectleider: *"Tevens wordt het werk in koppels uitgevoerd omdat het soms gevaarlijk is. De hulpverleners krijgen toch met gezinnen te maken waarbinnen delinquent gedrag vertoond wordt."*

In ieder geval heeft minimaal een van de twee hulpverleners dezelfde culturele herkomst als het gezin.

Een moeder vindt de GGI werkwijze laagdrempelig. Ze zegt dat het goed is dat over geweld in het gezin gepraat wordt. *"Het is goed dat over mishandeling en verkrachting binnen gezinnen gepraat wordt. Want de mensen waarvoor GGI is gaan niet snel naar de huisarts of politie om daar over te praten. En doordat bij GGI hulpverleners van dezelfde culturele achtergrond zijn is het makkelijker om over deze dingen te praten. Het is geen hoge drempel. Ze komen bij je thuis en ze gaan met je praten. Alles wat buiten gebeurt, criminaliteit, het begint het echt thuis. De ouders moeten heropgevoed worden. Mensen worden door de hulpverleners uit een negatieve spiraal gehaald"*.

Het is belangrijk dat niet alleen het kind wordt behandeld maar ook de ouders en andere gezinsleden. Behandel je alleen het kind door het te plaatsen in een residentiele setting dan is de kans groot dat als het kind weer in het ouderlijk huis terugkomt opnieuw terug valt in de oude gedragspatronen, omdat de ouders geen gedragsverandering hebben ondergaan. Pak je de gedragsverandering van de ouders ook aan dan is het van belang dat ze in de eigen omgeving zijn, zodat ze geen vertekend beeld laten zien (ander gedrag gaan vertonen). Dit zie je ook terug bij Video Hometraining. Daar wordt het gezin ook in hun eigen omgeving behandeld en kunnen ze beter geweest worden op 'verkeerde' gedragspatronen, omdat ze die in hun eigen omgeving blijven vertonen.

Tevens is het van belang dat andere gezinsleden ook behandeld worden, want zo kan men voorkomen dat broertjes en of zusjes het gedrag zullen overnemen van de probleem jongere.

De feitelijke GGI-werkwijze bestaat uit de volgende zes fasen:

- Gezinsdiagnostiek

Tijdens de gezinsdiagnostiek wordt er gebruik gemaakt van een concreet diagnostisch schema en vragenlijst waarin informatie van zowel gezinsleden als de 'target' jongere beschreven staan. Centraal uitgangspunt van de diagnostiek is dat disfunctioneren wordt opgevat als uitkomst van interactie tussen enerzijds de taken en problemen die het gezin als systeem het hoofd moet bieden en anderzijds de middelen en mogelijkheden die het gezin ter beschikking heeft om die taken of opgaven te verrichten. Door te inventariseren welke draagkracht en draaglast het gezin heeft zal men aan de hand daarvan met het gezin gaan werken. GGI wordt altijd ingebed in een bredere gezinsaanpak.

- Gezinsmotivatie

Belangrijk aspect van gezinsmotivatie is, naast uitgebreide gezinsdiagnostiek, onderzoek plegen naar wat het gezin als totaal, als systeem, kan bijdragen om het problematische gedrag van de 'target' jongere en de problematische gevolgen daarvan terug te dringen en of op te heffen. Uitleg daarvan maakt de andere gezinsleden duidelijk wat zij te winnen hebben bij deelname aan een gezinsinterventie. Ook het begrip tonen voor en samen met de gezinsleden vaststellen welke factoren het gezin als systeem beletten of het bemoeilijken problemen op te lossen is een belangrijk aspect van motivatie.

- Contractfase

Op basis van de gezinsdiagnostiek wordt een mondeling en soms schriftelijk contract opgesteld. Van het laatste is nooit gebruik van gemaakt, omdat de hulpverlening op vrijwillige basis is en als men een schriftelijk contract opstelt is de vrijwilligheid van de hulpverlening eraf. Daarom bestaat het contract uit een uitleg van de hulpverleners aan de ouders en de jongere wat GGI is, wat van hen verwacht wordt en wat zij kunnen verwachten. Op basis hiervan wordt de hulpverlening gestart.

- Behandelfase conform sessieprotocol

De behandelfase van GGI bestaat in principe uit 12 sessies verspreid over een periode van ongeveer 6 maanden. In die sessies staat het werken aan niet-dwingende interacties tussen gezinsleden centraal. De praktijk tot nu toe wijst uit dat het aantal specifieke GGI-sessies per gezin sterk uiteen loopt. Het is tot op

heden nog niet vaak voorgekomen dat de behandeling daadwerkelijk binnen 12 sessies afgerond kon worden.

- Evaluatiefase en afbouw

Deze fase is bedoeld om het geleerde te bestendigen.

- Afsluiting

De beëindiging van de GGI is een uitkomst van consensus tussen gezinsleden en hulpverleners en overleg van de laatsten met de supervisor.

Casus Marokkaans gezin

Een Marokkaans gezin bestaat uit een moeder en vijf kinderen, waarvan er drie minderjarig zijn. De een na jongste zoon is in verband met winkeldiefstal een keer in aanraking geweest met de politie. Een van de twee meerderjarige kinderen, een meisje van negentien, is verstandelijk gehandicapt en heeft psychiatrische problemen. Dit meisje is uitgehuwelijkt aan een Marokkaanse man. De vader woont elders en heeft nauwelijks bemoeienis meer met het gezin.

Moeder en de andere kinderen hebben grote zorgen over het verstandelijk gehandicapte meisje. Het meisje is meerdere keren weggelopen van huis en kwam hierdoor in aanraking met de verkeerde mensen.

Bij het meisje is er sprake van psychiatrische problematiek. Zij hoort stemmen en heeft last van waanbeelden. Tevens is het meisje erg impulsief en hierdoor heeft de familie weinig vertrouwen in haar. Als het meisje de benen neemt verblijft ze meestal bij andere mensen die ze heeft leren kennen op straat. De moeder van het meisje heeft het vermoeden dat het meisje, als ze van huis weg is gelopen, drugs gebruikt.

Het meisje heeft veel geld "kwijt" gemaakt en heeft tevens haar sieraden verkocht. Zij geeft haar familie te kennen dat ze dat heeft gedaan onder druk van anderen. Er is toen aangifte gedaan bij de politie door het meisje, maar het is niet te achterhalen of het ook daadwerkelijk heeft plaatsgevonden onder invloed van derden.

Het meisje is meerdere malen mishandeld door haar vader. Daarbij heeft ze ook letsel opgelopen. De hulpverlener die al met dit gezin te maken had loopt vast en neemt contact op met Jouw Projekt voor cultuurspecifieke kennis en hoort van het GGI-programma. Enthousiast over de mogelijkheid van dit hulpaanbod legt zij dit aan het gezin voor. Het gezin gaat ook akkoord en gaat in zee met de GGI-hulpverleners.

Effecten van GGI

Er zijn gedurende de pilot inmiddels vier Marokkaanse, twee Turkse, een Kaapverdiaanse en een Nederlandse hulpverlener opgeleid om te werken met de GGI-methode. Inmiddels is de behandeling van 10 gezinnen afgerond; 4 gezinnen zijn nog in behandeling.

De projectleider begeleidt de hulpverleners nog steeds intensief door middel van supervisie. Een nadeel is dat de hulpverleners slechts acht uur per week beschikbaar hebben voor de uitvoering van het GGI-aanbod. Dit is niet veel gezien de intensieve werkwijze (huisbezoeken, het hele gezin betrekken, integraal hulpaanbod door te werken aan meerdere probleemgebieden) en de gezinsgrootte. Daarbij gaat het ook om gezinnen met een complexe en meervoudige problematiek. Hierdoor zijn er nog maar een beperkt aantal gezinnen behandeld. Maar de gezinnen die behandeld zijn, zijn ook met succes afgesloten.

Door middel van een 'train de trainer' programma is tevens gewerkt aan deskundigheidsbevordering van collega hulpverleners.

GGI-medewerkers

De maatschappelijk werkers geven aan dat zij door middel van GGI op een structurelere wijze kunnen werken aan de aanpak van de problemen in een gezin met een probleemjongere. Het eerste voordeel dat dit oplevert is dat zij zo kunnen werken met het hele gezinssysteem. Ten tweede heeft de outreachende werkwijze, de hulpverleners gaan naar het gezin toe, meerdere gunstige effecten. Een daarvan

is dat de gezinnen zo veel beter bereikt en gemotiveerd worden. De hulp is hiermee laagdrempelig. Verder leeft de outreachende werkwijze veel meer informatie op over het functioneren van het gezin en daarmee een completer beeld. De hulpverleners zien het gezin in hun eigen omgeving in plaats van in een spreekkamer op een kantoor. Tot slot komen op deze manier ook de andere kinderen van het gezin in beeld. Soms heeft een van de andere, jongere kinderen eveneens problemen, maar wordt dit nog overschaduwd door de problemen met het criminele kind. Volgens de projectleider en de maatschappelijk werkers heeft dit laatste een duidelijk preventief effect voor het jongere broertje of zusje.

De GGI-aanpak vinden zij een bijzonder prettige wijze om met allochtone gezinnen te werken. Deze manier van werken gecombineerd met supervisie van de projectleider heeft hun kennis van het functioneren van problematische gezinnen verrijkt. Zij zijn van mening dat zij hiermee een effectief instrument in handen hebben.

Te concluderen is dat zij zelf ook gemotiveerder zijn geraakt om aan het werk te gaan met deze weerbarstige problematiek.

Uit de ervaringen van de projectmedewerkers tot nu toe kan geconcludeerd worden dat GGI-sessies in de behandelfase effectief zijn. Het is de hulpverleners gebleken dat na een aantal effectieve GGI-sessies de omgang tussen gezinsleden beter is geworden en dat er minder problematisch gedrag is bij de 'target' jongere.

Een hulpverlener van een andere instelling

De hulpverleners van R'go nemen contact op, wanneer er sprake is van complexe problemen binnen het gezin. Samenwerking past goed bij de taakopvatting van R'go, namelijk in de uitvoering samen werken met andere instellingen, maatschappelijke organisaties en individuen. De geïnterviewde medewerker van R'go is bijzonder positief over het project. Zij heeft gemerkt dat de hulpverlening tijdens de interventies van het GGI een stuk verder kwamen. Voornamelijk op het communicatieve vlak was er verbetering te bespeuren. Ook was het prettig dat GGI-medewerkers meegingen naar belangrijke afspraken, zoals naar een eerste gesprek met een opnamevoorziening voor de dochter. Zonder deze medewerking was de plaatsing niet mogelijk geweest.

"Ik zal het in de toekomst aanraden aan andere allochtone gezinnen die hiervoor in aanmerking komen. Ik raad het op dit moment al aan mijn collega's aan."

Verder ziet ze de samenwerking niet als een afgesloten hoofdstuk. *"Ik heb het gevoel dat ik altijd op hen terug kan vallen als er weer iets is. Het is heel erg aantrekkelijk en laagdrempelig."*

Een moeder die gebruik gemaakt heeft van het GGI-aanbod

De Kaapverdiaanse moeder heeft door GGI geleerd hoe ze binnen het gezin moet communiceren, compromissen sluiten en dat het ook belangrijk is dat het kind soms beloond wordt. Ze geeft aan dat ze heel veel geleerd heeft.

Volgens de moeder is door gebruik te maken van het GGI-aanbod de gezins-situatie veranderd. Voordat zij met haar zoon meedeed aan het GGI-programma was er veel contact met de politie. Daarna niet meer. De moeder vertelt dat ze heeft geleerd om compromissen te sluiten. *“Mijn zoon moet zich aan de afspraken houden, maar ik moet me ook aan de afspraken houden. De communicatie is zeker veranderd, voor mij in ieder geval wel.”* Ze zegt dat haar zoon niet altijd even veel zin in de hulpverlening had. Hij heeft het namelijk niet zo op de hulpverlening. Ze is van mening dat hij er desondanks zeker wel wat aan heeft gehad. *“Ik denk dat hij het ook wel waardeert. Ik zag het aan zijn ogen dat hij het echt leuk vond. Het gaat steeds beter met mijn oudste zoon. Hij is nog één keer in aanraking gekomen met de politie, maar gelukkig daarna niet meer”.*

Tot slot

Het GGI-programma is te kwalificeren als een veelbelovende aanpak:

- de werkwijze is intensief en integraal (hulpverleners gaan met alle problemen van het gezin aan het werk),
- het vermindert de draaglast en tegelijkertijd vergroot het de draagkracht van het gezin (psycho-educatieve aanpak waar de gezinsleden zelf in de toekomst mee verder kunnen),
- het is gericht op in principe alle gezinsleden (is vernieuwend ten opzichte van andere aanpakken op dit terrein die gericht zijn op of het probleemkind of de opvoeder),
- het wordt als laagdrempelig ervaren door de gezinnen,
- het is een motiverende werkwijze, zowel voor het gezin als voor de hulpverleners die aan de slag gaan met een weerbarstige problematiek. Ondersteunend voor de hulpverleners in dit verband is dat zij supervisie geboden krijgen, waardoor zij ruimte hebben voor reflexie op hun werkzaamheden.

Het GGI-programma is vernieuwend en is een concretisering van de plannen van de overheid om de preventie van jeugdcriminaliteit vooral te richten op het opvoedkundig klimaat waarin jongeren opgroeien. Een goede opvoeding en het beiden van ondersteuning van ouders daarbij worden gezien als essentieel. De GGI-medewerkers geven aan ouders van gezinnen met ernstige problemen

opvoedingseducatie en leren hen nieuwe opvoedingsvaardigheden. Dit heeft bovendien een uitstralingseffect op de andere kinderen in het gezin.

De geïnterviewden zijn over het algemeen uitermate tevreden over GGI. De methode blijkt niet alleen uitvoerbaar maar -net zo belangrijk- ook aanvaardbaar te zijn voor allochtone gezinnen met ernstige problemen. Er zijn inmiddels preventieve effecten aanwijsbaar, niet alleen voor de criminele jongere maar ook ten aanzien van het functioneren van de rest van het gezin (zowel de ouders als de andere kinderen in het gezin). De pilotfase kan dan ook gezien worden als een succes. Het verdient wel aanbeveling om de registratie te verbeteren en transparanter te maken, zodat de monitoring van de resultaten en het bereik van het GGI-aanbod op fundamentele wijze plaats kan vinden.

Literatuur

Diekstra, R. , *Criminaliteit en geweldddadigheid onder allochtone jongeren, in het bijzonder jongeren van Marokkaanse afkomst: een discussiestuk* (ongecorrigeerd concept, niet gepubliceerd).

Diekstra, R. in: *Rotterdams Dagblad* 8 november 2003.

Hulst, H. van. 1997. *Morgen bloeit het diabaas. De Antilliaanse volksklasse in de Nederlandse samenleving*. Amsterdam: Het Spinhuis

Meeus, W, (1994). *Adolescentie. Een psychosociale benadering*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Nota Vasthoudend en Effectief, (2002), Den Haag , Ministerie van Justitie.

Nijsten, C., P. Geense, T.Pels & W. Vollebergh (2002). *Allochtone ouders en justitie. Vragen en behoeften van Antilliaanse, Marokkaanse, Surinaamse en Turkse ouders van jeugdigen die in aanraking komen met politie en justitie*. Orthopedagogiek Katholieke Universiteit Nijmegen en ISEO Erasmus Universiteit Rotterdam.

Pels, T. (1998). *Opvoeding in Marokkaanse gezinnen in Nederland. De creatie van een nieuw bestaan*. Van Gorcum, Assen.

Patterson, G.R. (1982). *A social learning approach volume 3. Coercive family process*. Oregon Social Learning Centre. Castalia Publishing Company.

Rispens, J.J.M.A. Hermanns en W.H.J. Meeus (red). (1996) *Opvoeden in Nederland*. Assen: Van Gorcum

SCP Rapportage Jeugd 2002. (2003) Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau

Van den Brink, (2001). *Geweld als uitdaging. De betekenis van agressief gedrag bij jongeren*. Utrecht : NIZW uitgeverij.

Van Rooijen, 2001 Integratie is een proces van jaren: preventie criminaliteit allochtonen jongeren. In: *Opvoedingsondersteuning*. Maart, p.24-27.

Colofon

opdrachtgever	Stichting Humanitas
financier	Stichting Humanitas
auteurs	Drs. M.J.H. Goderie, J. ten Dam
vormgeving	Marian de Bondt
foto's	Joep Lennarts, Wim Oskam
omslag	Korteweg Communicatie, Eindhoven
uitgave	Verwey-Jonker Instituut

ISBN 90-5830-144-3

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2003

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.